

T. C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TARİH BÖLÜMÜ
BİTİRME TEZİ

1989 TÜRK GÖÇÜ

HAZIRLAYAN

Nazlı KURT

DANIŞMAN

Dr. Umut ÜREN

KIRKLARELİ – 2018

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
GİRİŞ	1
NEREDEN NEREYE?	3
BÜYÜK GÖÇ ARDINDAN TÜRKİYE’NİN YAPTIĞI YARDIMLAR	4
SOYA DÖNÜŞ VE İSİM DEĞİŞİKLİĞİ.....	5
TÜRKÇE KONUŞMAK YASAK!	8
BELENE KAMPI ve SÜRGÜNLER	9
İNSANLIK DIŞI UYGULAMALAR	12
SOSYAL KÜLTÜREL BASKILAR	14
A) Dini Yasaklar.....	14
B) Türkler Tarafından Yapılan Düğünler	15
ASİMİLASYONA TEPKİLER.....	16
TÜRKÇE BASIN YAYIN YASAKLARI	17
OKULLARDA OSMANLI DEVLETİ TARİHİ.....	18
SONUÇ	19
FOTOĞRAFLAR	20
KAYNAKÇA	24

ÖNSÖZ

Bulgaristan, Osmanlı Devleti himayesinden çıkmasının ardından Türklere 1940'lı yıllara kadar bir sınırlama getirmemiştir. 1945 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin ülkeyi işgali ardından komünist rejim desteklenmiş Todor Jivkov devlet başkanı olmuştur.

Todor Jivkov hükümeti, Bulgaristan'da yoğun nüfusa sahip Türkler üzerinde uzun yıllar asimilasyon politikası yürütmüştür. Bu bitirme tezinde Türklerin isimlerinin değiştirilmesi, Türkçe konuşmanın yasaklanması, Türkler üzerine yapılan dini baskılar, sosyal hayata dair değişimler, Belene kampında Türklere yapılanlar hakkında bilgi verilmiştir. 1989 Bulgaristan Göçü ile alakalı yazılan yüksek lisans tezlerinden, kitaplardan, makalelerden ve dönemin gazetelerinden yararlanılmıştır.

Bitirme tezimin araştırma ve yazma sürecinde üzerimden desteğini eksik etmeyen aileme, tezimin başladığım günden itibaren yardımını esirgemeyen Sayın Dr. Ögt. Üyesi Deniz GÜNER'e ve tez danışmanım Arş. Gör, Dr. Umut ÜREN'e teşekkür ederim.

NAZLI KURT

Kırklareli 2018

GİRİŞ

Beş yüzyıl önce Osmanlı Devleti idaresinde olan Bulgaristan, 93 harbi olarak adlandırılan 1877-1878 Osmanlı Rus savaşı ardından Osmanlı Devleti idaresinden çıkmıştır. Bulgaristan'daki Türk nüfusunun fazla olması sebebiyle, Türk köylerine çeteler tarafından baskınlar düzenlenmiştir.¹ Osmanlı devletinin Balkanları elinden kaybetmesi neticesinde bölgede bir hayli yüksek miktarda bulunan Türk nüfusu, belli dönemlerde (Yunan- Bulgar hükümetleri gibi) göç etmeye zorlanmış, katledilmiş veya kaçmak zorunda bırakılmıştır. İlk büyük göç 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı ardından gerçekleşmişti. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Osmanlı Devletinin yaşadığı iç problemleri fırsat bilen Bulgaristan, bağımsızlığını ilan etmiştir.² Bulgaristan'ın bağımsızlığı ile imzalanan antlaşmalarda azınlıklara tanınacak haklar maddesi bulunsa da Bulgaristan hükümeti göç etmeyen Türkler üzerinde baskı politikası izlemeye başlamıştır. İktidara geçen Çiftçi Partisi Bulgaristan'da Türklerin üzerindeki baskıları azaltmıştı. Türkler, Çiftçi Partisi sayesinde çiftçilik ile geçimlerini sağlıyorlar ve Bulgar meclisinde de Türk milletvekillerinin sayısı artırılmıştı. Çiftçi Partisinin başkanı Aleksandr Stamboliyski'nin öldürülmesi ve iktidarı faşist partilerin ele geçirmesiyle Türklere yeniden baskı uygulanmaya başlanmış, gün geçtikçe bu baskılar artmıştı. 1914-1934 yılları arasında Türkler Türkiye'ye göç ettirilmişti. Göç etmelerine sorun çıkarılmasa da eşyalarını yanlarında götürmelerine mani olunmuştur. 16 Eylül 1945 yılında Bulgaristan, Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmiş ve sosyalist rejim kurulmuştur. Sosyalist rejim iktidardaki yerini sağlamlaştırabilmek için Türklere hakları konusunda vaatlerde bulunmuştur. Bunlar, ana dillerinde eğitim görmeleri ve kendi milli kültürlerini yaşatabilecekleri yönündeydi. Yaşanan gelişmeler Dimitrov başkanlığındaki iktidarın Türklere karşı sürdürdüğü siyasetin değişmesine ve Türklere karşı baskı uygulamasına neden olmuştur. Baskılar Türklerin nüfusunu kırmak amaçlı gerçekleştiriliyordu. Sosyalist parti Türkleri bir sebep göstermeden tutukluyor, Türk azınlık okullarını devletleştiriyor ve kooperatifleştirme bahanesi ile Türklerin toprakları ellerinden alınıyordu. Sosyal haklarından mahrum bırakılan Türkler göç etmek zorunda kalmıştı.

---

¹ Rüştü YILMAZ, "Jivkov Döneminde Bulgaristan Türkleri ve Türkiye'ye Göç Olayı (Türk Basınına Göre)", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2008, YÖK: Ulusal Tez Merkezi

² Ayşegül İNGİNAR KEMALOĞLU, *Bulgaristan'dan Türk Göçü (1985-1989)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2012, s.29

(1950-1951)³ Türkiye ve Bulgaristan arasında yaşanan sınırlara göçmenlerin yığılması sorunu iki ülke arasında gerginliklere sebep olmuştur. Bulgaristan sanayileşme sürecine girdikten sonra iş gücünü arttırmak için Türklerin göç etmelerini yasaklamıştı. Yasaklanan göçler sonrasında 1968 yılına kadar bir göç gerçekleşmemiştir. Ardından 1969-1978 yılları arasında “Yakın Akraba Göçü” adı altında Türkiye’ye göçler yaşanmıştır. Yakın akraba göçü, 1950’de gerçekleşen göç ile ailelerin birbirinden ayrılmak zorunda kalması ve göçün yaşanması ardından da birbirlerinden haber alınamamalarıyla yaşanmıştır. Türkiye ve Bulgaristan arasında yapılan göç antlaşması sonucu sınır kapıları açılmış ve göçler sorunsuz gerçekleşmiştir.

Türkiye’ye yapılan göçlerin nüfus bakımından en fazla olanı 1989 yılında gerçekleşen büyük göçtür. 1989 göçünün yaşanma sebebi ise Bulgar hükümetinin Türk azınlığına yaptığı asimilasyon politikasıdır.

---

³ Ayşegül İNGİNAR KEMALOĞLU, **a.g.e.** , s.35

NEREDEN NEREYE?

Göç olgusu, insanlar üzerinde her zaman derin izler bırakan bir kavramdır. Yüzyıllar boyunca Anadolu'da yaşayan Türkler, Osmanlı Devletinin Balkan topraklarını ele geçirmesinin ardından Rumeli'ye göç ettirilmiştir. Osmanlı devletinde merkezi idarenin ve askeri gücün zayıflaması neticesinde dünya genelinde yeni yeni yükselen milliyetçilik akımı ile beraber çeşitli azınlıklar devlet idaresine karşı isyan ederek bağımsızlıklarını ilan etmeye başlamışlardır.

Yaşanan göçler sonrasında Bulgaristan'da kalan Türk nüfus, Bulgar asıllı vatandaşların aksine fazladır. Müslüman Türk nüfusun fazlalığı Bulgar hükümetinin hızlı bir şekilde asimile hareketlerine girişmesine neden olmuş ve bu politikalarının artmasının ardından da 1 Haziran 1989 yılında Büyük Göç yaşanmıştır. Bulgaristan Jivkov hükümetinin eliyle 1989 yılında gerçekleştirilen göçlerin sonucunda göçmenlerin bir kısmı Edirne-Kapıkule sınır kapısından, bir kısmı ise Kırklareli-Dereköy sınır kapısından Türkiye'ye giriş yapmışlardır. Yapmış olduğum görüşmelerde 6 erkek, 8 kadın Bulgar Türkün yaşadıkları ele alınmıştır. Görüşmecilerin 1989 yılında göç sürecinde yaş ortalaması 10 ile 56 arasındadır.

Yüzyıllar boyunca Balkan topraklarına yerleştirilmiş Türkler hep bir arada yaşamışlardır. Bulgaristan'da da durum bu yöndedir ve görüşmecilerin 6'sı Razgrad, 2'si Şumnu, 2'si Kırcaali şehrinden gelmiştir geri kalan görüşmeciler ise Varna, Mestanlı, Eskicuma, Kızanlık (Kazanlık) gibi Türklerin nüfus açısından çoğunlukta olduğu bölgelerden göç etmiştir.

Bulgaristan Türkleri, genel olarak aileleri ile Türkiye'ye gelmiştir ancak yaşanan eksik evrak problemleri veya Bulgaristan'da yapılan protestolara katılanların belirlenmesi sonucu ülkeden çıkmaları problem olmuştur.

Eğitim alanında asimilasyonlar okulların devletleştirilmesi ile gerçekleşmiştir. Türk öğrenciler Bulgar öğrenciler ile beraber eğitim görmeye başlamışlardır. Okulların devletleşmesi ile Türkçe dersi seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır. Zamanla seçmeli olarak verilen Türkçe derslerinin saatleri azaltılmış ve 1970 yılında Türkçe dersi kaldırılmıştır. Küçük yaştan itibaren anaokuluna giden çocuklara Bulgarca eğitim verilerek Türkçe öğrenmeleri engellenmeye çalışılmıştır. Türk kütüphaneleri, tiyatroları, dans ve müzik faaliyetlerine son verilmiştir. 1981 yılına gelindiğinde bazı bölgelerdeki Türkçe köy ve mahalle isimleri Bulgarca olarak değiştirilmiştir. 1989 göçü yaşandığında yaptığım görüşmeler sonucunda 14 kişiden 9'u

lise, 2'si enstitü, 3'ü ilkokul mezunudur. Bulgaristan'da alınan eğitimin ardından Türkiye'ye göç eden vatandaşlar diplomalarının denkliklerini sağlayabilmek için aylarca uğraşmak zorunda kalmışlardır.

BÜYÜK GÖÇ ARDINDAN TÜRKİYE'NİN YAPTIĞI YARDIMLAR

Bulgaristan Todor Jivkov 'un devlet başkanı seçilmesinin ardından komünist bir rejim ile yönetilmeye başlanmıştır. Komünist rejim ile yönetilmesi açısından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin nüfusu altına girmiştir. Bu durum Bulgaristan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin Sovyetler Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkiler ile paralel oranda ilerlemesine sebep olmuştur.

Bulgaristan hükümetinin asimilasyon politikalarını arttırması üzerine Bulgaristan Türkleri uzun yıllardır üzerlerine yapılan baskıya dayanamayıp açlık grevlerine girmiş, yürüyüşler düzenlemişlerdi. Bu ayaklanmalara karşı gelemeyen Bulgaristan hükümeti ise Türkleri göç etmeye zorlamıştır ve bir gecede pasaportları ile trenlere bindirilen Türkler, Türkiye'ye gönderilmiştir.

Türkiye, Bulgaristan Türklerine uygulanan baskılara tepki olarak bir göç antlaşması çerçevesinde göçlerin gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Ancak Türkiye'ye giriş yapan Bulgaristan Türklerini mağdur etmemek için Bakanlar Kurulu toplantısında alınan karar ile Edirne Kapıkule sınır kapısından giriş yapan göçmenler ve Kırklareli Dereköy sınır kapısından giriş yapan göçmenler için kabul istasyonları kurulacağı kararlaştırılmıştır. Alınan diğer bir karar ise Türkiye'ye giriş yapan göçmenlerin masrafları yönünde idi. Karara göre Türkiye'ye göç eden vatandaşların yol masrafları Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından karşılanacaktır. ⁴

Bulgaristan'dan göç etmek zorunda kalmış vatandaşlar ilk olarak kamplara yerleştirilmişti. Edirne, Bursa, İzmir, Eskişehir, İstanbul, Kırklareli gibi birçok şehirde kamp alanları oluşturulmuş ve göçmen vatandaşlar bu kamplara yerleştirilmiştir. 1978 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiş olan vatandaşların çoğu 1989 yılında yaşanan göç ile akrabalarına evlerini açmışlardır.

---

⁴ "Sürgün Göçmenlere Ev Verilecek", Cumhuriyet, 9 Haziran 1989

Yapmış olduğum görüşmeler sonucunda, görüşmecilerin %25'i kurulmuş kamplarda, %75'i ise bazı şehirlerde bulunan akrabalarının yanında uzun süre kalmışlardır. Türkiye hükümeti, göçmen vatandaşların mağdur olmaması açısından kira yardımıyla bulunmuş veya uzun vadeli kredi vererek Bulgaristan Türklerinin ev sahibi olmalarını sağlamıştır.

Türkiye hükümeti kira dışında gıda yardımıyla da bulunmuştur. Gıda yardımı ise un, fasulye, günlük ekmek, pirinç, mercimek gibi kuru gıdalar üzerine yapılmıştır.

Yapılan yardımlardan faydalanan bir görüşmeci yardımları şu şekilde anlatmaktadır:

“Biz İstanbul’da ikamet eden akrabalarımızın yanına yerleştik. Akrabalarımız 1978 yılındaki göç esnasında buraya gelmişti. Daha sonradan burada arsa alıp ev yaptık ve burada kaldık. Çok kolay iş bulduk, ailecek her yerde eleman aranıyordu. Ben bir firmada işe girdim 9 sene çalıştım burada sonra da başka yerlerde işe girdim ve emekli oldum. Yardım aldık tabii. Ailedeki bireylerin sayısına göre kupon verilirdi aile büyüklerine buna göre de günlük ekmek ve aylık kuru gıda yardımı olurdu evimiz yapılmaya kadar da kira yardımı aldık kısa bir süre.”

SOYA DÖNÜŞ VE İSİM DEĞİŞİKLİĞİ

Bulgaristan hükümeti Türk azınlığına yaptıklarıyla yetinmeyip bir de psikolojik baskıya başlamıştır. Türklerin, Bulgaristan toprakları Osmanlı Devletinin hâkimiyeti altındayken Müslümanlaştırmış Bulgarlar oldukları yönünde bir iddia mevcuttur. Bu durumu Türklere kabullendirmek için çok sayıda kitap basılmıştır.

Türklerin göç etmek için bütün ümitlerinin ortadan kalkmasını isteyen Bulgar hükümeti, Türklere zorla “Türkiye’de yakınım yok, Türkiye’ye gitmek istemiyorum” yazan belgeler imzalatmışlardır.⁵ Jivkov hükümeti, tek uluslu bir devlet yaratma amacına ulaşmak için isim değişikliği yapma kararı almıştır. Bulgaristan, nüfusunun çoğunluğunu kapsayan Türkler üzerinde asimilasyon politikası uygularken “soya dönüş projesi” adı altında Türklerin isimlerini Bulgarca isimler ile değiştirmiştir.. Bu kararın alınması ardından olabilecek tepkilere karşı

---

⁵ “Belgelerle Bulgar Zulmü” , Tercüman, 15 Ocak 1985 s.6

durum yasallaştırılmıştır. Böylece asimilasyon politikalarının ilerlemesi açısından zemin hazırlanmıştır.

Bulgaristan hükümeti, 1970'li yıllarda Pomaklara uyguladığı zorla isim değiştirme politikasını Bulgaristan'ın güney kesimlerinde uygulamaya başlamıştır. Böylece Türkler Bulgar ismi almaya mecbur kalmışlardır. Bulgar ismini kullanmak zorunda bırakılan Türkler, isimlerini değiştirmedikleri takdirde hastanede muayene edilmemişler, bankadan para çekememişler, çocuklarını okula gönderememişler, su ve telefon faturalarını ödeyememişlerdir.

Pomaklar ile başlayan isim değiştirme faaliyetleri, 1984 yılından sonra tüm ülke çapında Türk azınlığın isimleri zorla değiştirilmesiyle beraber yaklaşık 1.5 milyon Türk nüfusun etnik kimliğini yok etme kampanyasına dönüşmüştür. ⁶ Kırcaali, Mestanlı gibi şehirler bu durum karşısında çok direnmiştir ancak direnişleri yeterli olmamıştır. Bulgaristan'daki Türkler yaşadıkları asimilasyonları dünyaya duyuramamışlardı. Bulgaristan'ın güney kesiminin bu asimilasyon politikasına karşı gelmesine rağmen kuzey kesimde daha büyük önlemler alınmışsa da kuzey kesim, güneyde olduğu kadar tepki gösterememiştir.

Bulgar hükümeti tarafından zorla isim değiştirme uygulamasını desteklemek amacıyla yaşları 70-75 arasında olan yaşlı bir heyet oluşturulmuştur. Bu heyet Türklerin yaşadığı köyleri gezerek daha önce bu topraklarda yaşayan atalarının aslında Bulgar olduklarını ve Osmanlı devletinin Bulgaristan topraklarını ele geçirmesinin ardından burada yaşayan Bulgarları Türkleştirdikleri ve Bulgaristan'ın uygulamış olduğu siyasetin “soya dönüş” olarak yapıldığını anlatmışlardır. Bu durum Türkler açısından benimsenmemiş bir proje olarak kalmıştır.

İsim değişikliğinin gerçekleştirilmesi polis ve askerler tarafından baskı altında gerçekleşmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre bazı Müslüman Türkler, oturdukları köylerin muhtarlıklarında kendilerine verilen listelerden isimler seçmek zorunda kalmışlardır. Bazı vatandaşların evlerine baskınlar düzenlenmiş ve isimleri zorla değiştirilmiştir. İsim değişikliğine direnişte bulunmak isteyen halk işkencelere maruz kalmış, hapse atılmıştır. Bulgar Türklerine verilen isim listelerinden görüşmecilerin almış olduğu isimler şöyledir: Raško, Sevda, İrena, Mladen, Bilana, Angel, Noza, Galya, Hubavela, Vanya, Asen'dir.

---

⁶ Fevziye Maral, “Bulgaristan'dan Türkiye'ye 1989 Göçü”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 2010, YÖK: Ulusal Tez Merkezi, s. 20

İsim değişiklikleri uygulandıktan sonra Türkçe ismini kullanmakta ısrar eden vatandaşlar Bulgar halkı tarafından hor görülmüş ve dışlanmışır. İnsanlara kendi kimliklerini kaybetmeleri yönünde atılan bu adım, Müslüman Türkler üzerinde derin izler bırakmıştır.

Yapmış olduğum görüşmelerde isim değişikliğinin kabul ettirilmesine örnekler aşağıda verilmiştir:

“Ben o zamanlar lise son sınıftaydım. Sınıfımızın çoğu Türk’tü. Çok etkilendik neticede bu benim ismim değildi. Alışmak söz konusu bile değildi. Ben o ismi nasıl telaffuz edeceğim, nasıl benimseyeceğim? Kimlikler değişecek dediler götürdüler bizleri kasabaya orada liste vardı listeden isim seçtirdiler. Ben sonra kuyruğa girdim 1 saat kuyrukta bekledim. Sıra bana geldi görevli ismimi sordu ben tabi Türkçe ismimi söyleyerek cevap verdim kızdı bana dışarı yolladı tekrar kuyruğa girmek zorunda kaldım sıra bana gelene kadar hem ismimi unutmuştum hem de Türkçe ismimi belirttiğim için azar yemiştım. Sonra tekrar o kuyrukta 1 saat kadar bekledim ve ismimi değiştirmek zorunda kaldım.”

“Bizim köyümüz isim değişikliklerinin yapılmadığı son köyler arasındaydı. Bulgar görevliler yanlarındaki askerler ile birlikte babama bir liste vermişlerdi. Biz ailecek isimlerimizi genel olarak Türk isimlerine benzer isimler olarak seçmeye özen gösterdik ve benim adım Sevda oldu. Aslında hepimizin bildiği Türk ismi olsa da Bulgarca telaffuzda değiştii için onlar Bulgarca isim olarak kabul ediyorlardı.”

“İsmim sürgünde değiştı. Bizi bir generalin önüne çıkardılar, general hiç düşünmeden önündeki listeye baktı ismimi söyledi ve bana “bundan sonra da Raşko” dedi ve böylece ismim değiştirildi. Sürgünde olduğum için ailemi de düşünmem gerekiyordu tepki veremedim ama köyümde olsaydım da canımdan olurdu.”

Türkler milli benliklerini kaybetmeleri uğruna yapılan her şeye karşı direnmiştir. Bulgarlaştırma politikasına karşı Türkler milli değerlerini korumak için çabalamışlardır. Bulgarlar isim değişikliğine direnen Türk azınlığını öldürmekle, işkence etmekle, sürgüne

yollamakla, hapse atmakla ve işten çıkartmakla tehdit etmiş ve bunları gerçekleştirmişlerdir. Bu olaylara dayanamayan birçok Türk intihar etmiştir.

TÜRKÇE KONUŞMAK YASAK!

Bulgaristan'da 1950'li yıllardan sonra Türk ve Bulgar okulları birleştirilmiştir. Bu dönemde Türk olan vatandaşlar Türkçe dersi görebilmişlerdir ancak daha sonrasında Türkçe dersi önce seçmeli ders haline getirilmiştir. Türkçe'nin seçmeli ders olmasından sonra bu sistem kaldırılmıştır. Bulgaristan'da "Çocuk Bahçesi" olarak adlandırılan anaokullarında küçük yaştaki Türk çocukların eğitimlerinin Bulgarca olması, bu çocukların ana dillerini öğrenememesi açısından büyük adım olmuştur. 1985 yılındaki isim değişikliklerinin yapılması ile Türkçe konuşmak da yasaklanmıştır. Bu yasak ayrıca para cezası ile de desteklenmiştir. Toplum içerisinde Türkçe konuşan kimseler en az 5 leva ile cezalandırılmış, cezalara rağmen konuşmaya devam edenler hapse atılmıştır. Bulgar hükümeti Türkçeyi yasaklama gerekçesi olarak, Türklerin Bulgarca bilmemelerinin onların geri kalmalarına neden olduğunu göstermektedir.

Türkçe konuşmanın yasaklanması, Türkçe dersinin kaldırılması gibi yaptırımların ardından Bulgaristan'da yeni doğan ve gelişmekte olan çocuklar anne ve babaları tarafından evde gizlice Türkçe öğrenmişlerdir.

Türkler Bulgaristan'da köyde bir arada yaşamışlardır. Bulgarlar ile bir arada yaşamak zorunda olanlar için Türkçe konuşmak biraz daha zor olmuştur. Türklerin kahvehanelerde, toplu taşımalarda vb. topluma açık yerlerde Türkçe konuşmalarını denetleyen Bulgar veya Türk görevliler olmuştur.

Bulgaristan Türkleri, Türkçe konuşmanın yasaklanması ve Türkçe dersinin kaldırılmasının ardından evlerinde Türkçe konuşmaya devam etmişlerdir. Görüşmecilerin arasında Türkçe konuşmakta direndiği için polis tarafından cezaya çarptırılmış kişiler bulunmaktadır. Ayrıca küçük yaşta Türkçe dersi göremediği için ailelerin Türk tır şoförlerinden aldığı gazeteler, kitaplar yardımı ile Türkçe öğrenmiş kişiler de olmuştur.

Görüşmeciler Türkçe konuşmanın yasaklanmasının ardından yaşadıklarını aşağıdaki örneklerle anlatmışlardır.

“Türkçe konuşma yasaklandığında evde konuşmaya devam ettim. Ailem Türk tır şoförlerinden aldığı Türkçe kaset ve videoları bana ve kardeşlerime izleterek dilimizi geliştirmeye çalıştı.”

“Köyümüz Türk köyüydü mümkün olduğunca yakın akrabalarımız ile Türkçe konuşuyorduk ama şehre gittiğimiz zaman Bulgarca konuşmak zorundaydık. Kardeşim o zamanlar liseye gidiyordu bir gün şehirde Türkçe konuşurken polisler duymuş ve uyarmış kardeşim de onlara ters cevap verince nezarete almışlardı ve dövmüşlerdi. Çok zordu bizler için gençtim ve çok korkuyordum.”

“Biz inadına Türkçe konuştuk. Ben kasaba da okuduğum için hafta sonları eve giderdim. Köye giden otobüste Türkçe konuşurduk Bulgarlar olduğunda bize kızarlardı “konuşmayın” derlerdi karşılık vermeye korkardık. Sadece bu durum otobüslerde yaşanmıyordu resmi dairelerde de böyleydi hem o zaman para cezası da uygulanıyordu.”

“Türkçe konuşmak yasaktı. Ama biz zorda kalmadığımız sürece Türkçe konuşmaya devam ettik. 6 yaşında olan çocuğum eve gelen misafirlere adın ne diye sorduklarında “evdeki adım mı, anaokulundaki adım mı?” diye soruyor ve ona göre cevap veriyordu. Türkçe konuşan kimselere birçok kez “neden Fransızca ya da yabancı dil konuşuyorsunuz” diye sorulduğunu duymuştum. Otobüste konuşanlara hemen ceza kesiliyordu. Bu dili ancak evde banyoda konuşabilirsiniz diye dalga geçiyorlardı.”

Bulgaristan yapmış olduğu asimilasyon politikaları ile Türkleri, Bulgarlardan ayrı olmamaları için her türlü psikolojik baskıyı uygulamıştır.

BELENE KAMPI ve SÜRGÜNLER

Belene adası, Bulgaristan’ın Tuna Nehri’nin iki kolunun arasında yer alan bir adadır. Bulgaristan tarafından bir süre askeri kamp olarak kullanılan bu alan yaklaşık 2500 kişilik

mahkûm kapasitesine sahiptir ve şehir merkezinden de uzaktadır. Belene Kampı, 1949-1959 yılları arasında iktidara karşı örgütlenen Bulgarların buraya getirilip çeşitli işlerde çalışması için faaliyet gösteriyordu. Ardından yeni hapishanelerin açılması ile 1984 yılına kadar kullanılmadı. Bulgaristan hükümetinin 1984'te Türkler üzerinde uyguladığı asimilasyon politikalarının kesin olarak başlaması ile kamp tekrardan faaliyete geçti.⁷ Belene kampına gönderilen Türkler, sorgulanmadan alınıyorlardı. Türkçe konuşmak yasaklandığında Türkçe konuşmaya devam eden, isim değişiklikleri gerçekleşirken direnenler, polise, hükümete karşı gelenler Belene kampına gönderiliyordu. Belene adasına geçiş ancak köprüler aracılığı ile gerçekleşiyordu ve bu köprülerin başında Bulgar askerler duruyordu.

Belene kampına gönderilen Türklerin aileleri de yaşadıkları bölgede psikolojik şiddet görmüşlerdir. Herhangi bir işte çalışan ailenin fertlerinden birisi kampa gönderildiğinde diğer kişilerin işlerine son verilmiş, evlerine gece polis baskınları yapılmıştır.

Belene kampında mahkûmlara az yemek verildiği, sağlık sorunu yaşandığında Bulgar olmayı kabul etmek şartı ile tedavi yapılacağı, yaşam koşullarının ağır olduğu kampta kalan kişiler tarafından anlatılmıştır.

Yaptığım görüşmeler sonucunda Belene kampına gönderilmiş akrabası olan kişiler Belene kampını aşağıdaki ifadelerle anlatmışlardır.

“Belene adasına dedem gönderildi. Siyasi sebepler yüzünden dedemi aldılar götürdüler 1 ay geçti hafta sonları görüş var diye öğrendik gitmeye hazırlanıyorduk. Dayımlar bizden önce yola çıkmışlardı biz evden çıkarken bir akrabamız geldi dedemi rüyasında gördüğünü şuan iyi mi nasıl haberiniz var mı diye sormaya geldiğini söyledi annemde yanına gitmek üzere olduğumuzu söyledi tam o sırada dayım aradı ve görevlilerin dedemin orda olmadığını söylediklerini anlattı. Dayım tabi eve geldi, babamlarla başka yere mi sevk ettiler diye aramaya başladılar. Bir komşumuzda hastanede çalışıyordu bize geldi “belki hastalanmıştır hastaneye götürmüşlerdir gelin hastaneye bakalım” dedi annem de komşumuzla beraber hastaneye bakmaya gitti. Bütün odalara tek tek bakmışlar dedemi bulamamışlar. Hastanede bir görevli “morga da bakalım kimsesizler var belki ordadır” demiş. Annem dayımlara haber vermiş ve beraber gitmişler bakmışlar.

---

⁷ Nur Sena Sevindi, “Tanıklarıyla Belene Kampı; Muhacir Göçü”, 18 Ağustos 2017, <http://www.gazetebilkent.com/2017/08/18/taniklariyla-belene-kampi-muhacir-gocu/>

Dedem kimsesizler morgunda 10 gündür duruyormuş artık kimsesi olmadığı için yakacaklarmış. Benim dedemin hiçbir hastalığı yoktu. Ne oldu bilmiyoruz. Orada vefat etmişti sonra da bizi sürgün ettiler. Biz göç başladı diye gelmedik bu yüzden gönderildik.”

“İnsanlar özellikle de Türkler Belene adasına sadece Türklerin atıldığını sanıyor. Oysa Belene Adası Komünist Partisine muhalefet olan herkesin atıldığı yerdi. Bulgarlar da vardı, çingeneler de vardı, Türkler de vardı, hatta Makedonlar bile vardı. Kısacası o dönemin yönetimi hakkında olumsuz şeyler düşünen dile getiren ve hatta yazan herkes belene adasına atılıyordu.”

“Dayım sürgün edildi. Dayım isim değişikliği sırasında Türkiye sınırında yakalandı. Bir grup arkadaşla trenle kaçmaya çalışmışlar. Bulgar olmayı kabul etmek çok zordu. Biz çocuk olmamıza rağmen bunun ne demek olduğunu çok iyi anlamıştık. Dayım genç delikanlı sonuna kadar direnip çaresiz kalanlardan biri.”

“Ailemden Belene Adasına eşimin abisi gönderilmişti. Yaklaşık 1 ay orada tutulmuştu. Polis memurunu dövmesi sebebiyle alındı. 1 aylık kaldığı süre zarfında geri geldiğinde inanılmaz zayıflamıştı. Tam isim değiştirme olayları gerçekleştiği zaman Belene Adasına götürüldü.”

Belene kampı dışında hükümete karşı gelme suçu ile Türk vatandaşlar sürgüne gönderiliyorlardı. Sürgüne gönderilen vatandaşlar büyük çoğunlukla Bulgar köylerine ya da diğer ülkelere gitmek zorunda kalıyorlardı. Bulgar köylerine sürgüne gönderilen Türkler, bu köylerde barınmakta, iş bulmakta zorluk çekmişlerdir. Bu zorluğun sebebi de Bulgar hükümetinin emrettiği gibi Türkler bölgeye ulaşmadan ajanlar aracılığı ile köye katil sürgün edildiği gibi asparagas haberlerin yayılmasıdır. Sürgüne gönderilen Türkler kendilerinin katil olmadıklarını inandırana kadar zorluklar yaşamışlardır. Sürgüne giden vatandaşlar demiryollarında ağır şartlar altında çalıştırılmışlardır.

İNSANLIK DIŞI UYGULAMALAR

Bulgaristan hükümeti, Türkleri Edirne, Kırklareli sınırlarına getirdiği zaman Türklere orada da insanlık dışı uygulamalarda bulunmuşlardır. Göçün başladığı zamanlarda direnişe katılan bazı soydaşlarımız Bulgar askerlerince öldürülmüŐtür. Bulgar askerleri, Dereköy Sınır Kapısı'ndan giriş yapan 127 kişilik grupta yer alan yirmi dört yaŐındaki sekiz aylık hamile kadın soydaŐlarımızın gözleri önünde öldürülmüŐtür.⁸

GörüŐmecilerden g ç esnasında problemlerle karŐılaŐan vatandaşlar yaşadıkları durumu Şöyle anlatmışlardır:

“Bizim gideceğimiz belli olunca babam bankadaki parasını çekmeye gitmiŐti geldiğinde bacakları  r k içindeydi tek söylediği paranın çok az bir miktarını alabildiğini geri kalanında poliste olduğuydu. Daha sonradan bu konular açıldığında polisten jop ile dayak yediğini anlatmıŐtı. 15 Haziran günü biz yola çıktık bizim oradan çıkınca yollar sakindi ama sınıra yaklaŐıkça yoğunluk artmıştı ve kapıda yığılma olmuŐtu 4 gün beklemek zorunda kaldık. Satıcılar su getirirdi ama çok pahalı aynı Şekilde ekmekte öyle çok pahalı olduğu için pazarlık yapmaya çalıŐırdık. İhtiyaçlarımızı karŐılamakta çok zor olmuŐtu. Babamın başına gelen olayı Kapıkule'den geçtikten sonra DıŐiŐleri Bakanı ile de g r Őm Őt k. İyi karŐılanmıŐtık.”

“İnsanlık dışı olarak gördüğüm en büyük muamele topraklarımızı evimi bırakmak zorunda kalmak olmuŐtu.”

“Sürgün dönemi bittikten sonra evde ailecek toplandığımızın 3c  günü polis kapıya gelip bir gün sonra sınır dışı edileceğimizi söyledi. İŐve 'e g nderiliyorduk... Zaten o koŐullarda baskı daha da çok artmıştı ayırıtırma iyiden iyiye hissediliyordu. Orası dışında başka herhangi bir yer daha iyi gibiydi. Malımızı m lk m ze devlet el koyacaktı ya da bir tanıdık akrabanın üstüne verecektik. Kişi baŐı iki bavul 3

---

⁸ “KurŐuna Dizdiler”, Tercüman, 7 Haziran 1989

günlük yiyecek alın demişti polisler. Sıkı kontrol altında trenlere bindirildik. İtiş kakış işte, insanlık dışıysa evet insanlık dışıydı evimizden yurdumuzdan gönderiliyorduk, sahip olduğumuz her şeyi geride bırakıyorduk daha insanlık dışı ne olabilir ki. Sonra biz işte bir grup Belgrad'da trenden kaçıp Türk Konsolosluğuna sığındık.”

Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Türklerin bir kısmı göç etmesinin ardından barınma, iş gibi sorunlar sebebi ile Bulgaristan'a geri dönmek zorunda kalmıştır.

1989 yılı itibari ile Türkiye'ye gelen vatandaşlar çifte vatandaş sayılmışlardır. Günümüzde Bulgaristan'daki kalan akrabalarını görmek için Bulgaristan'a giriş çıkış yapan vatandaşlar sınırda herhangi bir problem yaşamamaktadırlar.

Yaptığım görüşmeler sonucu görüşmeciler, Bulgaristan'a geri dönme konusunda tedirginlerdir. Yaşadıkları her türlü şiddet onları derinden etkilediğinden dolayı geri döndüklerinde aynı olayları yaşamaktan korkmaktadırlar. Bulgaristan'a akraba ziyareti dışında gitmeyi tercih etmemektedirler.

SOSYAL KÜLTÜREL BASKILAR

A) Dini Yasaklar

Din, insanları bir arada tutan bir bağ gibidir. Osmanlı devleti, Balkan topraklarını ele geçirdikten sonra Balkanlarda iskân politikası uygulayarak bu topraklara Türkleri yerleştirmiştir. Müslüman Türklerin bölgeye yerleşmesi ardından Osmanlı devleti cami, medrese, tekke, kütüphane, han, hamam vb. yapılar yaptırarak İslamiyet ve Türk unsurlarını Balkanlara taşımıştır. Osmanlı devletinin yüzyıllar boyunca izlediği hoşgörü politikası sonucu Müslüman ve gayrimüslim halk bir arada yaşamışlardır. Bir zamanlar sorun olmayan dini ayırım Bulgarlar tarafından Osmanlı-Rus savaşı ardından sorun olmuştur ve Bulgarlar, Türkleri topraklarını terk etmek zorunda bırakmışlardır. Bulgaristan'dan ayrılmayan Türkler Bulgaristan'ın bağımsızlığını kazanması ile dini inançları konusunda herhangi bir baskı altında kalmamışlardır. Jivkov hükümeti öncesindeki yıllarda cami yapımı konusunda Türklere desteklerde bulunmuştur, eski camileri onarmıştır.

Jivkov hükümetinin devletin başına gelmesi ile komünist rejim Türkler üzerinde uygulamaya başladığı bir asimilasyon politikası da dini yasaklar olmuştur. Bulgar hükümeti İslamiyet'i, Türklerin asimile olmalarını engelleyen bir din olarak görmüştür. Camiler kapatılmış, Türklerin çocuklarını sünnet ettirmeleri yasaklanmış, bayramlarda bayramlaşmalar yasaklanmış, namaz kılmak, evde Kuran-ı Kerim bulundurmamak, 1984 yılında hacca gitmek yasaklanmıştır. Bu yasaklara uymayan Türk azınlığına cezalar kesilmiştir. Bulgaristan gazete ve televizyonlarında İslamiyeti kötüleyen haberler yapılmıştır. Yeni Işık (Nova Svetlina) gazetesinde, Anton İlivanof tarafından kaleme alınan yazıda oruç tutmanın sağlığı bozduğu, hastalıklara sebep olduğu iddia edilmiştir.⁹

Türklerin İslami kurallara göre cenazelerini gömme adetleri de yasaklanmıştır. Herhangi bir Türk köyünde bir kişi öldüğünde cenazesine Bulgar gözcüler gönderilmiştir. Türklerin ölümlerini yıkamaları, kefene sarılması, tabutundan çıkarılarak gömülmesi, mezar taşına besmele ve ayetler yazılmaları engellenmesi amacıyla gözcüler cenazenin defnedilmesi süresi boyunca orada bulunmuşlardır ve mezarın başına Hristiyanlara özgü haç işareti koyulmuştur. Ayrıca cenazeler Türk mezarlıklarına değil, Bulgar mezarlıklarına gömülmüştür. Türkler gece yarısı olduğunda bu durumu kabullenmek istemedikleri için ölümlerini mezarından çıkarıp yıkayıp, kefene sarıp başka bir yere gömüyorlardı. Kurban bayramında kurban kesmekte

---

⁹ "Bulgarlar Şimdi de Oruç'u Hedef Aldı", Tercüman, 16 Haziran 1985, s.4

yasaklanmıştır. Ölen kişinin ardından mezarının başında Kuran okunması, ayrıca evlerde Kuran-ı Kerim bulundurmak da yasaklanmıştır.

Dini alanda yapılan yasakların ardından cenaze törenlerini görüşmeciler aşağıdaki örnekler ile anlatmışlardır:

“İsimler değiştirilmeden önce İslam’a uygun gerçekleşiyordu fakat ne zaman isimler değiştirildi her şey o zaman başladı. Mezar taşlarına Türkçe isimleri yazmak kesinlikle yasaktı zaten mutlaka gözlemci olurdu o yüzden Bulgar isimler yazılırdı. Ölüler kıyafetle, tabutla gömülürdü. Dedelerim, tanıdıklarımız hep gizli gizli mezar taşlarının altına ne olur ne olmaz diye Türkçe isimleri yazar onu da poşetlerle kapatırlardı. Kuran okumakta kesinlikle yasaktı.”

“Asimilasyon döneminde Türkler, Bulgar mezarlığına Hristiyan adetlerince kıyafetleriyle gömülmeye çalışılırdı. Bu yüzden insanlar ölülerini önce battaniyeyle sarar –kıyafetleri varmış da göstermek istemezmiş gibi- sonra mezarlığa gidince battaniye alınır, normal Türk adetlerine göre gömülürdü. Genelde Türkler Türk mezarlığına gömülürdü fakat bazen Türklerin Bulgar mezarlığına gömüldüğü haberini alırdık.”

B) Türkler Tarafından Yapılan Düğünler

Türkçe konuşmak yasaklandıktan sonra, Türklerin kendi gelenek göreneklerini gerçekleştirmelerine de birtakım yasaklar getirilmiştir. Önceki yıllarda köy meydanında yapılan düğünler, baskılar ardından düğün salonlarında yapılmaya başlanmıştır. Düğünlerde Türkçe müzik çalmak yasaklanmıştır.

Yapılan düğünler hakkında görüşmeciler durumu şöyle anlatmışlardır:

“Eskilerde ne güzel Türkçe şarkılar çalardı Türkçe şarkı çalmak yasaklandı. Sünnet yasaklanınca sünnet düğünü de yapılmamaya başlandı.”

“Eskiden düğünlerimiz 3 gün 3 gece olduğu daha sonradan yavaşça 1 güne kadar indirdiler. Türkçe şarkılar çalardı düğünlerde daha sonra onu yasakladılar Bulgarca şarkılar çalmaya başladı. Köyde yaşayanlar köy meydanında yapardı düğünlerini daha sonra şehirde açılan düğün salonlarında yapılmaya başlandı.”

ASİMİLASYONA TEPKİLER

Türk azınlığı isim değişikliği, Türkçe konuşmanın yasaklanması, dini hayata getirilen kısıtlama ve yasaklar, gelenek göreneklerin kısıtlanması, Belene kampına götürülen veya sürgün edilen vatandaşların artması ile direnişe başladı.

984 yılının Aralık ayında Kırcaali'nin birkaç yerleşim merkezinde ve Kırcaali'de protesto amacıyla yürüyüş düzenleyen kalabalığa açılan ateş sonucunda, annesinin kucağındaki bir bebek de olmak üzere toplam 7 Türk öldürülmüş, birçok kişi yaralanmış, tutuklanmış, cezaevine, Belene Kampı'na veya sürgüne gönderilmiştir. Bu olaylar üzerine bir hafta içinde Kırcaali Bölgesinde 11.000 kişinin katıldığı 11 büyük protesto yürüyüşü düzenlenmiştir.¹⁰ Türkler bu direnişleri yarmak için dernekler kurmuş, bildiriler yayınlamışlardı. 1989 yılına gelindiğinde protestolar, yürüyüşler, açlık grevleri artık son noktasına ulaşmıştır. 20 Mayıs 1989 yılında Bulgaristan'ın Deliorman bölgesinde başlayan diğer bölgeleri de kapsayan yürüyüş ve protestolar yaşanan göçün en önemli unsuru olmuştur.¹¹ Jivkov hükümetinin Türkler üzerinde uyguladığı asimilasyon hareketleri başarısızlık ile sonuçlanınca Türkleri göç ettirmekten başka çaresi kalmamıştı. Soydaşlarımız mallarından, mülklerinden, topraklarından ayrılmak zorunda bırakılmışlardı.

Protestolar gerçekleşirken yaşanan şiddet olayları diğer vatandaşlar tarafından duyulduğundan dolayı bir kesim bu protestolara katılmakta çekinmiştir. Yaptığım görüşmeler sonucu gerçekleşen yürüyüşlere katılma oranı yok denecek kadar azdır.

---

¹⁰ Zeynep Zafer, "Bulgaristan Türklerinin 1984-1989 Eritme Politikasına Karşı Direnişi", Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, C. 3, Sayı 6, Yaz 2010, s.28

¹¹ Emin ATASOY, "Siyasi Coğrafya Işığında Bulgaristan Türklerinin 1989 Yılındaki Zorunlu Göçü", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, sayı 21 İstanbul 2010, s.4

TÜRKÇE BASIN YAYIN YASAKLARI

Bulgar hükümetinin bir diğer baskısı da basın alanında gerçekleşmiştir. 1944–1966 tarihleri arasında yayınlanan 4 Türkçe gazete, 1984 yılının sonuna doğru 1 gazeteye düşürülmüştür. Ardından Türkler için çıkartılan “*Yeni Hayat*” Dergisi ve “*Yeni Işık*” Gazetesi gibi süreli yayınlar kapatılmıştır.

Türkler için günde üç kez birer saat olmak üzere yapılan radyo yayınları da kesilmiştir. Bulgar radyosunun biri kuzeye Deliorman ve Burgaz bölgelerine, diğeri güneye Kırcaali ve Rodoplar bölgesine olmak üzere Türk azınlığa yönelik olarak yaptığı günde üç kez birer saatlik Türkçe yayınları 1985 yılı Ocak ayından itibaren kaldırılmıştır. Bulgaristan yöneticileri bununla da yetinmeyip Almanya’dan yayın yapan “Deutsche Welle” ile Amerika’dan yayın yapan “Amerikanın Sesi” ve İngiltere’den yayın yapan “BBC” radyolarının Türkçe yayınlarını sabote etmiştir. Bu engellemelere direnen Türk azınlığın moral bakımından güçlenmesinin önüne geçilmek istenmiştir.¹²

Basın yayın alanında yapılan yasakların yanında Türklerin yakınlarına mektup göndermeleri de kısıtlanmıştır.

Görüşmecilerin çoğu Türkçe gazete dışında normal gazete de bulmakta zorlandıklarını belirtmişler ve yapılan basın yayın yasaklarını aşağıda verildiği gibi anlatmışlardır.

“Gazeteleri bilemiyorum ama gizli gizli BBC dinlerdik evde bütün aile toplanırdık. Gizli dinlerdik çünkü bu da yasaktı. Duyduğumuz haberlerde hep bir pasiflik vardı sanki bizlerle ilgilenilmiyordu. Haberimiz yapılmıyordu. Ya da bizlere böyle gösterilmeye çalışılıyordu bilemiyorum. “

“Gazete bulmak çok zordu. Köye gazete gelmiyordu. Mektuplarımız bile gidip gelmiyordu.”

---

¹² Fevziye Maral, a.g.t, s. 25

OKULLARDA OSMANLI DEVLETİ TARİHİ

Osmanlı devleti yüzyıllar boyunca yönettiği topraklardan çekilmeye başladığında Müslüman Türklere yapılan baskılar, zulümler, bölgedeki kurulan çeteler tarafından gerçekleştirilmiştir. Müslüman halk topraklarını bırakıp göç etmek zorunda kalmıştır.

Bulgar hükümeti, tarih dersine ilkokul 3. sınıf itibari ile eğitim sisteminde yer vermiştir. Yüzyıllar boyunca yönetildikleri Osmanlı devletini yok sayamayacakları için tarih derslerinde anlatmışlardır. Tarih dersinde Osmanlı devletinin uygulamış olduğu hoşgörü politikası anlatılmak yerine Bulgarların baskı altında yaşamak zorunda kaldıkları, Türklerin barbar toplum olduğu, Osmanlı Devletinin Bulgarlara zulüm ettikleri, Bulgarları sömürdükleri, Bulgaristan'da yaşayan Türklerin daha önceden Bulgar olduğu ve Osmanlı devletinin baskıları ardından Müslüman olmaya zorlandıkları anlatılmıştır.

Görüşmeciler Bulgaristan'da almış oldukları tarih derslerini aşağıdaki şekilde anlatmışlardır.

“Osmanlı Devleti, bir istilacı gibi anlatılırdı. Türklerin aslında Bulgar Türklerini zorla Türk yaptıkları gibi meseleler üzerinde durulurdu.”

“Tarih dersi 3. Sınıftan itibaren verilirdi. Bundan sonraki tüm tarih derslerinde de Türklerin katliamlarını, Bulgaristan'ı zorla ele geçirdikleri ve buradaki insanları zorla Müslüman yaptıkları hakkında yazılar yazardı.”

“İsimler değiştikten sonra Türklerin Bulgar üzerindeki varlığını unutmadıklarını anlatırlardı. Yeniçeri ordusuna katılması için ailelerden alınan erkek çocuklarını anlatırlardı kin besliyorlardı. Onlara göre Ruslar Bulgarları Türklerin elinden kurtarmıştı bu sebeple bizlere okulda anadilimiz gibi Rusça öğretilirdi.”

“Okullarda Osmanlı devleti esaretçi olarak geçiyordu. 500 yıllık zaman Osmanlı esareti olarak anlatılıyordu.”

SONUÇ

1989 Bulgaristan Göçü, Bulgaristan'da yaşayan Türk vatandaşların anlattıkları göz önüne alındığında psikolojik bir yıkım olmuştur. Türkler, Bulgaristan'da Türkçe konuşmanın yasaklanması, zorla isim değişikliği yapılması, dini alanda özgürlüklerin kısıtlanması, gelenek göreneklerin gerçekleştirilememesi, eğitimde Türkçe dersinin kaldırılması, basın yayın alanında yasakların getirilmesine maruz kalmışlardır. Bu baskılara dayanamayan halk, protestolar, açlık grevleri yapmaya başlamıştır. Jivkov hükümeti, ülkenin durumunun önüne geçilemeyecek seviyede artması neticesinde Türklerin 1989 yılının yaz mevsiminde Türkiye'ye göç etmelerini istemiş, Türkleri sınıra göndermiştir. Ailelerini, evlerini, işlerini, topraklarını bırakıp gelmek zorunda kalan Türk vatandaşları Türkiye'ye sığınmışlardır. Türkiye 1989 yılında göçen vatandaşlar için sığınma problemi yaşanmaması açısından ilk olarak belirli yerlerde kamp alanları kurmuş ve Bulgar Türklerini bu kamplara yerleştirmiştir. Bazı Bulgaristan Türkleri daha önceden Türkiye'ye gelmiş olan akrabalarının, tanıdıklarının yanına yerleşmişler ve iş bulmak için çaba harcamışlardır. Dönemin Türkiye şartları göz önüne alındığında iş bulup çalışan vatandaşlar sayesinde Türkiye ekonomisi ilerlemiş, Bulgaristan ise en büyük iş gücü olan Türkleri kaybettiği için ekonomik olarak çöküntüye girmiştir. Türkiye hükümeti, Bulgaristan Türklerine kira yardımıyla bulunarak vatandaşları evlere yerleştirmiş, gıda yardımı yapmıştır.

FOTOĞRAFLAR

Resim 1 Cumhuriyet Gazetesi 1 Haziran 1989

Resim 2 Cumhuriyet Gazetesi 9 Haziran 1989

Resim 3 Cumhuriyet Gazetesi "Başbakan Turgut Özal Bulgaristan'dan Gelen Göçmen Vatandaşlarla Konuşuyor"

Resim 4 Cumhuriyet Gazetesi "Belene Cehennemdi"

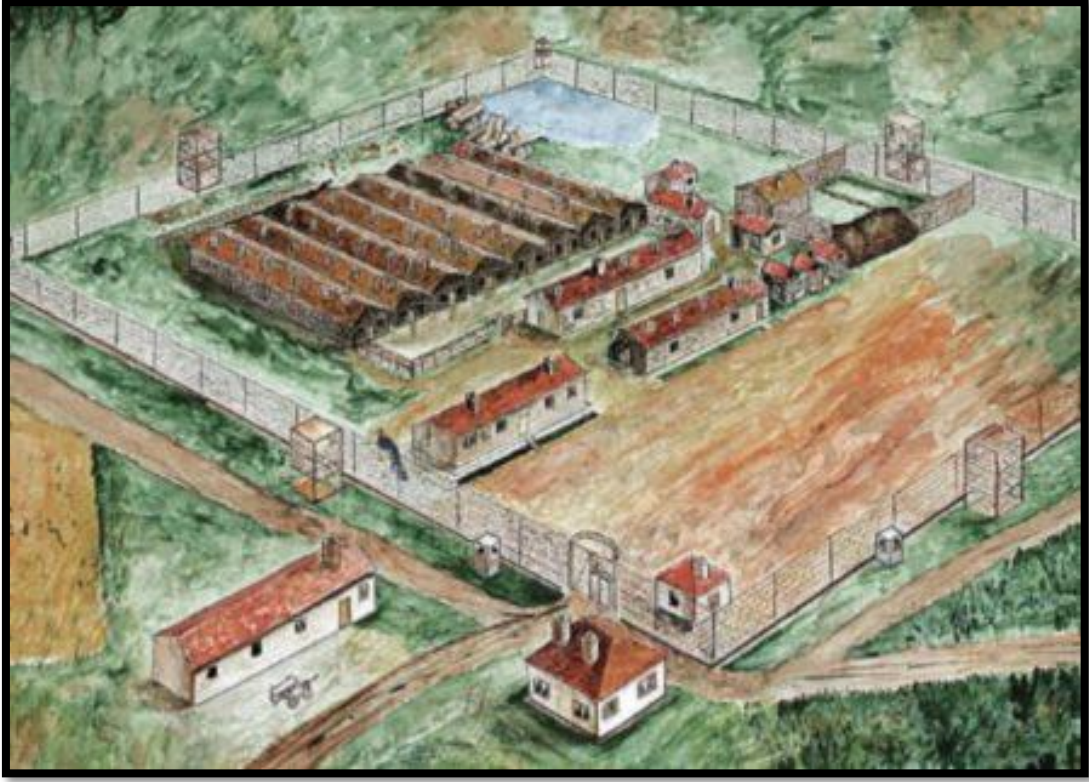

Resim 4 1989 Tercüman Gazetesi

Resim 5 Haziran 1989 Milliyet Gazetesi

Resim 6 Belene Kampı

Resim 7 Belene Kampı II

KAYNAKÇA

Atasoy Emin, “Siyasi Coğrafya Işığında Bulgaristan Türklerinin 1989 Yılındaki Zorunlu Göçü”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi**, Sayı 21, İstanbul, 2010.

İnginar Kemaloğlu Ayşegül, *Bulgaristan’dan Türk Göçü (1985-1989)*. **Atatürk Araştırma Merkezi**, Ankara, 2012.

Sevindi Nur Sena. “Tanıklarıyla Belene Kampı; Muhacir Göçü”. 18 Ağustos 2017. [Http://www.Gazetebilkent.Com/2017/08/18/Taniklariyla-Belene-Kampi-Muhacir-Gocu/](http://www.Gazetebilkent.Com/2017/08/18/Taniklariyla-Belene-Kampi-Muhacir-Gocu/).

Yılmaz Rüştü. “Jivkov Döneminde Bulgaristan Türkleri ve Türkiye’ye Göç Olayları (Türk Basınına Göre), Yüksek lisans Tezi, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü**, Ankara, 2008.

Zafer Zeynep, “Bulgaristan Türklerinin 1984-1989 Eritme Politikasına Karşı Direnişi”. **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 6, 2010.

GAZETELER:

Cumhuriyet, 8-9-20-21 Haziran 1989.

Tercüman, 16 Haziran 1985.